

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 10. ožujka 2022.

Analiza presude

Smiljanić protiv Hrvatske
br. zahtjeva 35983/14

povreda čl. 2. Konvencije – pravo na život

Neučinkovita primjena propisa o sigurnosti u cestovnom prometu u slučaju prometne nesreće u kojoj je smrtno stradala jedna osoba, a koju je izazvao višestruki počinitelj prometnih prekršaja predstavlja povredu prava na život

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u vijeću od 7 sudaca, 25. ožujka 2021. presudio je da je Republika Hrvatska podnositeljima zahtjeva povrijedila pravo na život zajamčeno člankom 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija) u materijalnom i postupovnom aspektu.

Podnositelji zahtjeva su srodnici S.S.-a, koji je smrtno stradao u cestovnom prometu, nakon što ga je D.M., prošavši kroz crveno svjetlo u svom automobilu, udario dok je upravljao motociklom i prolazio kroz zeleno svjetlo na raskrižju. U vrijeme događaja, D.M. je bio pod utjecajem alkohola, a ranije je upisan u policijskoj evidenciji trideset i pet puta za razne prometne prekršaje, uključujući vožnju pod utjecajem alkohola, vožnju brzinom većom od dopuštene te nepoštovanje prometnih znakova. Prema kaznenoj evidenciji, D.M. nikada nije bio osuđen za kazneno djelo. U vrijeme kad je S.S. smrtno stradao, protiv D.M.-a se vodio prekršajni postupak za vožnju pod utjecajem alkohola. U tom postupku, D.M. je proglašen krivim te mu je izrečena novčana kazna u iznosu od 2.000,00 kn, a vozačka dozvola mu nije oduzeta uz obrazloženje da „prethodno nije osuđivan“. Nakon provedene istrage u kojoj su ispitani brojni svjedoci te je provedeno forenzičko vještačenje na okolnost točnog uzroka smrti i koncentracije alkohola u krvi D.M.-a, državno odvjetništvo je podignulo optužnicu protiv D.M.-a zbog kaznenog djela izazivanja prometne nesreće u kojoj je prouzročena smrt S.S.-a. Općinski kazneni sud u Zagrebu proglasio je D.M.-a krivim te mu je izrekao kaznu zatvora u trajanju od dvije godine i sigurnosnu mjeru oduzimanja vozačke dozvole u trajanju od pet godina. Pri odmjeravanju kazne, Općinski sud je primijenio mogućnost predviđenu člankom 57. stavkom 2. Kaznenog zakona (NN 110/1997), te je D.M.-u izrekao kaznu zatvora blažu od propisane, uz obrazloženje da je D.M. priznao krivnju i pokazao kritički stav prema svojem ponašanju, nije bio ranije osuđivan za kazneno djelo, da njegovo ponašanje prije i nakon počinjenja kaznenog djela bilo je u skladu sa zakonom, te da ima obitelj i predmetni događaj je utjecao na njega. Županijski sud je odbio žalbu državnog odvjetništva te potvrdio prvostupanjsku presudu, a Ustavni sud je proglasio ustavnu tužbu podnositelja zahtjeva nedopuštenom. D.M. je započeo izdržavanje kazne zatvora tek godinu dana nakon osude, a uvjetno je pušten nakon 14 mjeseci izdržane kazne.

Pozivajući se na članak 2. Konvencije, podnositelji zahtjeva su pred Europskim sudom tvrdili da je došlo do propusta u provođenju propisa o sigurnosti cestovnog prometa zbog neizricanja odgovarajućih mjera osobi koja je uzrokovala prometnu nesreću u kojoj je smrtno stradao njihov srodnik.

Materijalni aspekt članka 2.

Članak 2. obvezuje državu ne samo da se suzdrži od “namjernog” oduzimanja života, već i da poduzme odgovarajuće korake kako bi zaštitila živote osoba pod njezinom jurisdikcijom (*Fernandes de Oliveira protiv Portugala* [VV], st. 104.).

Opseg i narav obveza države na temelju čl. 2. u kontekstu cestovnog prometa, Europski sud je razradio u predmetu *Nicolae Virgiliu Tănase protiv Rumunjske*. U tom predmetu, Europski sud je istaknuo da je sudjelovanje u cestovnom prometu aktivnost koja može dovesti do ozbiljne opasnosti za život osobe, stoga pozitivne obveze države temeljem čl. 2 podrazumijevaju uspostavljanje odgovarajućeg skupa preventivnih mjera usmjerenih na osiguravanje javne sigurnosti i smanjenje broja prometnih nesreća, ali i obvezu osiguravanja učinkovitog funkcioniranja tih mjera u praksi.

Ocjenjujući hrvatski regulatorni okvir u pogledu sigurnosti cestovnog prometa, Europski sud je utvrdio da su njime bile predviđene odgovarajuće preventivne mjere usmjerene na osiguravanje javne sigurnosti i smanjivanje broja prometnih nesreća. Preostalo je ispitati je li taj regulatorni okvir bio učinkovito primijenjen u praksi.

S tim u vezi, Europski sud je utvrdio višestruke propuste domaćih vlasti da primijene odgovarajuće mjere zbog D.M.-ova kontinuiranog nezakonitog ponašanja. Naime, unatoč D.M.-ovoj dugoj povijesti različitih kršenja propisa o sigurnosti prometa na cestama, vozačka dozvola oduzeta mu je tek dvaput na kratko vrijeme. Nedostatak dužne pažnje domaćih tijela vidljiv je i iz obrazloženja presude prekršajnog suda koji je pogrešno utvrdio da D.M. ranije nije bio prekršajno osuđivan i da mu stoga nije bilo potrebno oduzeti vozačku dozvolu. Nadalje, domaća tijela su dopustila da deset različitih prekršajnih postupaka protiv D.M.-a bude obustavljeno zbog nastupa zastare ili nepravilne policijske obrade predmeta. Također, domaća tijela nastavila su izricati male novčane kazne i druge alternativne sankcije D.M.-u koje očito nisu imale odvratajući učinak i stoga nisu osigurale da se D.M. ponaša u skladu s mjerodavnim prometnim propisima.

Navedeni propusti nadležnih tijela, uzrokovali su povredu pozitivnih obveza države na temelju članka 2. Konvencije, te je stoga Europski sud utvrdio povredu materijalnog aspekta (pozitivnih obveza) tog članka.

Postupovni aspekt članka 2.

Pozitivne obveze na temelju članka 2. obuhvaćaju i postupovnu obvezu uspostavljanja djelotvornog i neovisnog pravosudnog sustava koji će rješavati pitanja kršenja propisa o sigurnosti prometa na cestama koja ugrožavaju pravo na život.

S tim u vezi, Europski sud je, u gore navedenoj presudi *Nicolae Virgiliu Tănase* (st. 158. – 171.), iznio sljedeće kriterije:

- (i) oblik istrage razlikuje se ovisno o prirodi miješanja u pravo na život. Primjerice, kaznena istraga uglavnom je nužna u slučaju namjernog prouzročenja smrti;
- (ii) u predmetima koji se odnose na nenamjerno prouzročenje smrti, obveza uspostavljanja djelotvornog pravosudnog sustava bit će ispunjena ako se

žrtvama osigura pravno sredstvo pred građanskim sudovima koje će im omogućiti ishođenje utvrđenja odgovornosti i primjereno građanskopravno obeštećenje;

- (iii) u iznimnim okolnostima, provedba kaznene istrage nužna je i u predmetima u kojima je došlo do nenamjernog miješanja u pravo na život ili tjelesni integritet, primjerice u slučaju voljnog i nesmotrenog zanemarivanja vlastitih zakonskih dužnosti od strane privatne osobe;
- (iv) kaznena istraga mora biti učinkovita u praksi, što nije obveza rezultata, već isključivo sredstva. Stoga, puka činjenica da je postupak nepovoljno okončan za žrtvu, ne znači da tužena država nije ispunila svoje pozitivne obveze iz članka 2.;
- (v) učinkovitost istrage ocjenjuje se prema sljedećim kriterijima: primjerenost, temeljitost, brzina i razumna žurnost, neovisnost, učinkovito sudjelovanje žrtve i dostatna kontrola javnosti.

Europski sud je utvrdio da u ovom predmetu nije bilo nedostataka u načinu na koji su domaća tijela poduzela relevantne postupovne korake nakon događaja ili u načinu na koji su podnositelji zahtjeva sudjelovali u postupku, a koji bi doveli u pitanje poštovanje postupovne obveze iz članka 2.

Međutim, ovaj predmet odnosi se i na neprimjerenost kazne izrečene D.M.-u. U tom pogledu, Europski sud je zaključio da izricanje kazne manje od najmanje zakonski propisane kazne D.M.-u nije bilo provedeno uz prethodno preispitivanje svih relevantnih okolnosti. Naime, Općinski sud je u svom obrazloženju naveo činjenicu da D.M. nije bio prethodno kazneno osuđivan, ali nije uputio na činjenicu da je prema dostupnoj evidenciji već nekoliko puta bio kažnjen u prekršajnim postupcima. Nadalje, Općinski sud je naveo da je D.M.-ovo ponašanje prije počinjenja kaznenog djela bilo u skladu sa zakonom, što je u potpunoj suprotnosti s D.M.-ovim prethodnim ponašanjem u svojstvu vozača.

Uz gore navedeno, domaća tijela nisu pokazala potrebnu revnost u osiguravanju izvršavanja kazne zatvora. Iz činjenica predmeta nije bilo jasno zašto je izvršenje D.M.-ove kazne zatvora bilo odgođeno za jednu godinu nakon pravomoćnosti kaznene presude, iako su podnositelji zahtjeva više puta požurivali izvršavanje kazne zatvora i podnosili prigovore Ministarstvu pravosuđa ukazujući na to da D.M. još nije započeo izdržavanje kazne.

Slijedom navedenog, domaći regulatorni okvir o sigurnosti cestovnog prometa kako je primijenjen u ovome predmetu nije imao odvrćajući učinak kojim se moglo osigurati učinkovito sprječavanje nezakonitih radnji i povjerenje javnosti. Stoga je Europski sud utvrdio povredu postupovnog aspekta članka 2. Konvencije.

Za utvrđenu povredu, Europski sud je podnositeljima zahtjeva dosudio pravednu naknadu u iznosu od 26.000,00 eura na ime neimovinske štete, te 4.540,00 eura na ime troškova i izdataka.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.